

Στην επιστήμη της Ορνιθολογίας έχει γίνει διεθνώς αποδεκτός ο γερμανικός όρος 'Zugunruhe' για να περιγράψει την ανυπόμονη συμπεριφορά των αποδημητικών πουλιών λίγο πριν τη μετανάστευση. Αυτή η συμπεριφορά εκφράζεται από υπερφαγία για αποθήκευση λίπους και πρωτεϊνών, μειωμένες ώρες ύπνου, χαμηλότερη επαγρύπνηση για την αποφυγή θηρευτών προς όφελος της προσπάθειας αναζήτησης τροφής. Άγχος, λοιπόν, και στα πουλιά! Με καθαρά ανθρωποκεντρικούς όρους σίγουρα μπορούμε να κατανοήσουμε αυτό το φαινόμενο: πώς να μην είναι αγχώμενα τα πουλιά, όταν η διαδικασία αυτή είναι τόσο κρίσιμη για τον κύκλο ζωής τους; Έχουν άραγε αποκτήσει τα κατάλληλα σωματικά εφόδια για να ανταπεξέλθουν στο ταξίδι των χιλιάδων χιλιομέτρων; Θα καταφέρουν να αποφύγουν τους δεκάδες κινδύνους που παραμονεύουν στη διαδρομή τους; Θα ξεκινήσουν και θα φτάσουν εγκαίρως στα πεδία αναπαραγωγής ώστε να είναι ανταγωνιστικά στην αναζήτηση συντρόφου και κατάλληλης θέσης φωλιάσματος;

Μαθημένοι όλοι μας σε μία εικόνα για τα πουλιά όπου η ικανότητα πτήσης μοιάζει να μπορεί να τα γλιτώσει σε μεγάλο βαθμό από τους πιθανούς κινδύνους και καθώς έχουμε και την εμπειρική γνώση ότι κατά κανόνα η προσέγγισή τους σε απόσταση μικρότερη των δεκάδων μέτρων είναι σπάνια, η περίοδος της μετανάστευσης συχνά μας φέρνει μπροστά σε εικόνες που προκαλούν αμηχανία ή και ...οίκτο απέναντι στους 'κυρίαρχους των αιθέρων'. Στην Κρήτη, για παράδειγμα, τον πρώτο μεγάλο σταθμό υποδοχής για τα αποδημητικά πουλιά που καταφτάνουν από την Αφρική, έχω υπάρξει αυτήκοος μάρτυρας ιστοριών που ο συνομιλητής μου - Άγγλος παρατηρητής πουλιών - σταμάτησε το αυτοκίνητο του στη μέση επαρχιακού δρόμου και κατέβηκε προσπαθώντας να απομακρύνει από το (προφανώς ζεστό και άρα επιθυμητό) οδόστρωμα δύο κατάκοπους τσαλαπετεινούς ή που ένας άλλος οδηγός έπιασε με τα χέρια του έναν ανήμπορο να αντιδράσει από την εξάντληση Κρυπτοτσικνιά για να τον μεταφέρει από το κράσπεδο του δρόμου στον παρακείμενο αγρό. Αλλά και μέσα στο κέντρο της Αθήνας, ταλαιπωρημένοι αποδημητές (ερωδιοί και όχι μόνο) έχουν βρεθεί και μεταφερθεί στα κέντρα περιθαψής άγριας ζωής, σαστισμένοι συνάμα από την ανώμαλη προσγείωσή τους σε ένα αφιλόξενο περιβάλλον.

Η κόπωση των αποδημητικών πτηνών μοιραία τα κάνει εύκολους στόχους. Στα βράχια του Αιγαίου φωλιάζει ένα πουλί που αποτελεί την πιο χαρακτηριστική περίπτωση αρπακτικού του οποίου ο βιολογικός κύκλος εξαρτάται τόσο στενά και άμεσα από το φαινόμενο της μετανάστευσης: είναι φυσικά ο Μαυροπετρίτης (*Falco eleonora*), το πτηνό-έμβλημα της ορνιθοπανίδας του Αιγαίου, ένα είδος μικρόσωμου γερακιού του οποίου σχεδόν το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού αναπαράγεται στην Ελλάδα. Ο Μαυροπετρίτης μεταθέτει σημαντικά την περίοδο ζευγαρώματος έτσι ώστε η εκκόλαψη των αυγών και η εμφάνιση των νεοσσών να συμπίσει με την κορύφωση της φθινοπωρινής μεταναστευτικής ροής των στρουθιόμορφων πτηνών (χονδρικά, των μικρόπουλων) πάνω από τον χώρο του Αιγαίου, δηλαδή τέλη Αυγούστου έως μέσα Σεπτεμβρίου. Συλλαμβάνοντας αποδημητικά μικρόπουλα ο Μαυροπετρίτης εξασφαλίζει την απαιτούμενη ποσότητα τροφής για να στηρίξει τις

Όταν η Φύση είναι ευάλωτη

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Παρασκευή, 02 Δεκέμβριος 2011 14:02 - Τελευταία Ενημέρωση Τρίτη, 13 Δεκέμβριος 2011 12:44

ενεργειακές ανάγκες της νεοσχηματιζόμενης οικογένειάς του.

Στη μελέτη του Μαυροπετρίτη στο Αιγαίο έχει αφιερώσει πολύ σημαντικό μέρος του ερευνητικού του έργου ο Dr. Dietrich Ristow, ο οποίος θεωρείται διεθνώς ο πλέον ειδικός στη βιολογία του είδους. Σε μία πρόσφατη αναφορά του σχετικά με τον ετήσιο κύκλο και την ηθολογία του Μαυροπετρίτη σε σχέση με την χωροθέτηση αιολικών σταθμών παραγωγής ενέργειας (με αφορμή την επικείμενη εγκατάσταση αιολικού σταθμού αποτελούμενου από 111 ανεμογεννήτριες στη νότια Σκύρο, την περιοχή που πιθανότατα φιλοξενεί την μεγαλύτερη αποικία του είδους παγκοσμίως!), ο Dr. Ristow παραθέτει μία σύντομη αλλά γλαφυρότατη παράγραφο σχετικά με την μεταναστευτική συμπεριφορά των πτηνών στον χώρο του Αιγαίου (σε ελεύθερη μετάφραση από την Αγγλική):

«...Τα περισσότερα στρουθιόμορφα μεταναστευτικά πτηνά έχουν επιλέξει τη στρατηγική της κατά μόνας μετανάστευσης (δηλαδή σε αποστάσεις αρκετών εκατοντάδων μέτρων μεταξύ τους) κατά τη διάρκεια της νύχτας, πλοηγούμενα από τον προσανατολισμό των αστερισμών, έτσι ώστε να αποφεύγουν τους θηρευτές καθώς ταξιδεύουν κατά μήκος μη οικείου εδάφους. Προκειμένου να διατηρήσουν χαμηλή τη θερμοκρασία τους κατά τη διάρκεια της πολύωρης πτήσης και πιθανώς για την αποφυγή εμποδίων - όπως βουνά - στην πορεία τους, τα μεταναστευτικά πτηνά πετούν τη νύχτα κατά κανόνα σε ύψος 1 χλμ. Διασχίζουν την Μεσόγειο θάλασσα σε ευρύ μέτωπο και δεν βασίζονται ή χρησιμοποιούν μεταναστευτικές στενωπούς. Για να μπορούν να πλοηγηθούν επιλέγουν νύχτες χωρίς νεφοκάλυψη και ξεκινούν το ταξίδι τους μετά τη δύση του ηλίου (όλα αυτά τα δεδομένα έχουν επιβεβαιωθεί με παρατηρήσεις από πομπούς). Καθώς αναχωρούν από τη Βουλγαρία ή την βόρεια Ελλάδα, με ταχύτητα ταξιδιού περίπου 40 χλμ./ώρα, φτάνουν στο Αιγαίο πέλαγος κοντά στην αυγή και πρέπει να συνεχίζουν να ταξιδεύουν μέχρι να βρουν κάποια στεριά για να προσγειωθούν. Κατευθύνονται προς οποιαδήποτε σιλουέτα νησιού μπορεί να παρατηρήσουν στον ορίζοντα. Αυτή την ώρα της ημέρας, δηλαδή με την ανατολή του ηλίου και δύο ώρες μετά, τα γεράκια έχουν καλές πιθανότητες να συλλάβουν μεταναστευτικά πτηνά...»

Ακόμη και για τους πλέον εξοικειωμένους με τα της 'ηθικής' της Φύσης και της κυριαρχίας του ισχυρού, η συμπεριφορά του Μαυροπετρίτη προκαλεί ένα μικρό σοκ. Η σχέση θηρευτή-θηράματος στη Φύση είναι πολύ καλά εδραιωμένη στην συνείδησή μας, γνωρίζοντας πάντως ότι κατά κανόνα τα θηράματα έχουν μία σειρά από αποτελεσματικούς εγκατεστημένους αμυντικούς μηχανισμούς (ταχύτητα, παραλλαγή, αμυντικά εξαρτήματα κ.α.), έτσι ώστε αυτός ο αγώνας επιβίωσης να μοιάζει λίγο-πολύ ισότιμος. Η επίθεση όμως του Μαυροπετρίτη στα πουλιά που αγκομαχούν εξαντλημένα να φτάσουν σε μια στεριά για να αναλάβουν δυνάμεις και με σχεδόν μηδαμινή δυνατότητα άμυνας μοιάζει κατάφωρα ανισοβαρής και ύπουλη. Ειδικά όταν μαθαίνεις πως αυτός ο ίδιος ο Μαυροπετρίτης είναι μεταναστευτικό είδος, αυτή η παντελής έλλειψη αλληλεγγύης αρχίζει να προκαλεί μέχρι

Όταν η Φύση είναι ευάλωτη

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Παρασκευή, 02 Δεκέμβριος 2011 14:02 - Τελευταία Ενημέρωση Τρίτη, 13 Δεκέμβριος 2011 12:44

και αισθήματα αντιπάθειας για αυτό το πουλί. Τουλάχιστον για τα πρώτα λίγα δευτερόλεπτα, μέχρι να τοποθετήσουμε νομοτελειακά την συμπεριφορά αυτή στο πλαίσιο της εξελικτικής επιλογής και προσαρμογής για την επιβίωση του είδους.

Για τον άνθρωπο της σύγχρονης Ελλάδας και Ευρώπης, φυσικά, δεν τίθεται ζήτημα επιβίωσης όταν εκμεταλλεύεται την ίδια εξάντληση των αποδημητικών πουλιών για τη σύλληψη ή θανάτωσή τους. Η τραγωδία της λαθροθηρίας κατά την εαρινή μεταναστευτική περίοδο, ένα ...'χόμπυ' ιδιαίτερα διαδεδομένο στα Ιόνια Νησιά, παραβιάζει - εκτός της νομοθεσίας - κάθε έννοια λογικής και ηθικής. Η 'σοδειά' είναι πλούσια για τους λαθροθήρες, που εστιάζουν κυρίως στα τρυγόνια, τα οποία κατά εκατοντάδες χιλιάδες επιλέγουν τα νησιά του Ιονίου για μία σύντομη ανάπαυση στη μεταναστευτική τους διαδρομή. Ο μη υποψιασμένος επισκέπτης των νησιών, που κατά την θεσμοθετημένη κυνηγετική περίοδο δεν βλέπει κάποια ιδιαίτερη κινητικότητα, δεν μπορεί παρά να απορήσει αρχικά, αλλά σύντομα να ανατριχιάσει και να εξοργιστεί από το αποκρουστικό κρεσέντο των πυροβόλων του Απριλίου. Οι μισθώσεις πόστων σε ιδιόκτητους ελαιώνες που φτάνουν τις χιλιάδες ευρώ στην Ζάκυνθο ή οι καταδρομικές επιθέσεις με φουσκωτά και τελευταίας τεχνολογίας εξοπλισμό στους Αντίπαξους ή τα Στροφάδια μαρτυρούν πως τους λαθροθήρες δεν παρακίνησε ούτε η ...ανάγκη, ούτε κάποια (στρεβλή, έτσι κι αλλιώς, πλέον) αίσθηση συνέχισης της παράδοσης, παρά μόνο μία απεχθέστατη επιδειξιμανία, περιφρόνηση και αίσθημα κατωτερότητας απέναντι σε αυτό που μας περιβάλλει και μας τρέφει.

Εξίσου ταπεινά και αξιοκατάκριτα, τέλος, είναι και τα κίνητρα όσων βλέπουν το πέρασμα των αποδημητικών πτηνών σαν ευκαιρία να αισχροκερδήσουν εις βάρος της Φύσης μέσω της παγίδευσής τους σε δίχτυα και ξώβεργες. Η μαζική μετανάστευση των μικρόπουλων το φθινόπωρο από το Αιγαίο πυροδοτεί και την εποχιακή έξαρση του φαινομένου. Και αν φαντάζεται κανείς ότι η συμπεριφορά αυτή είναι περιθωριακή, φτάνει να επισκεφτεί την ιστοσελίδα του Πτηνολογικού Συνδέσμου Κύπρου (<http://www.birdlifecyprus.org/>) για να χάσει τα λόγια του: σχεδόν 1.500.000 (!) μεταναστευτικά πτηνά υπολογίστηκε ότι παγιδεύτηκαν μόνο αυτό το φθινόπωρο στην Κύπρο. Όχι πως εμείς οι Ελλαδίτες πήγαμε πίσω: μόνο μέσα σε μία εβδομάδα έγιναν γνωστές περιπτώσεις παράνομης παγίδευσής πουλιών και κατασχέσεις σχετικού εξοπλισμού σε Ρόδο, Χίο, Σύρο, Σχινιά, Μεσολόγγι – είναι σίγουρο πως η δραστηριότητα αυτή έχει εξίσου σοβαρή έκταση και στον ελλαδικό χώρο, ιδιαίτερα όταν είναι γνωστό πως πολλά από τα παγιδευόμενα πουλιά γίνονται αντικείμενο παράνομου εμπορίου ωδικών πτηνών. Και είναι πολύ θλιβερό να γνωρίζεις ότι για τους πουλοπιάστες που διακινούν τα ωδικά πτηνά το γεγονός πως αρκετά δεν θα επιβιώσουν καν λόγω του στρεσαρίσματος του εγκλωβισμού, δεν είναι παρά μόνο μία προϋπολογισμένη 'φύρα'...

Αποστόλης Καλτσής

Όταν η Φύση είναι ευάλωτη

Συντάχθηκε απο τον/την Administrator

Παρασκευή, 02 Δεκέμβριος 2011 14:02 - Τελευταία Ενημέρωση Τρίτη, 13 Δεκέμβριος 2011 12:44
